

Rapport –

Arbetsgrupp – behovet av insatser till personer med neuropsykiatriska funktionshinder

Bakgrund

Norrköpings Samordningsförbund har under 2007 prioriterat målgruppen personer i yrkesverksam ålder med neuropsykiatriska funktionshinder.

Dessa funktionshinder leder till svårigheter i skola, arbets- och privatliv. Det är t ex vanligt med återkommande misslyckanden i arbetslivet. Forskning visar att dessa diagnoser är överrepresenterade när det gäller social problematik, såsom missbruk och kriminalitet. I april anordnade Samordningsförbundet ett upptaktsmöte i syfte att samla professionens erfarenheter av vad som behöver utvecklas och förbättras för att öka målgruppens möjligheter att uppnå eller förbättra sin förmåga till förvärvsarbete. En arbetsgrupp tillsattes med representanter från arbetsförmedlingen, försäkringskassan, försörjningsstödskontoret, vuxenpsykiatri, primärvården, Landstingets LSS- råd och stöd, socialkontoret och vård- och omsorgskontoret.

Uppdraget

Arbetsgruppens uppdrag är att utarbeta konkreta förslag till förbättringar utifrån givna frågeställningar.

Metod

Metoden som användes var arbetsgrupper med en processansvarig som ansvarade för att hålla ihop och driva arbetsgruppen framåt, svara för dokumentationen och slutrapport.

Processansvarig hade till varje mötestillfälle gjort en frågeställning som gruppen diskuterade och sedan tog med sig samma fråga till sin ordinarie arbetsplats för att få medarbetarnas synpunkter.

Frågeställningarna som diskuterades:

Del 1 Hur stor bedöms målgruppen vara inom respektive organisation?

Del 2 Vilka utredningsmöjligheter finns i dag och vad saknas?

Del 3 Vad behöver en utredning innehålla för att vara ändamålsenlig och användbar för att kunna arbeta vidare med individen? Hur viktigt är det att individen får en diagnos?

Del 4 Vilka resurser finns idag för att stödja målgruppen att gå vidare mot arbete eller studier?

Del 5 Vilka insatser/verksamheter saknas för att målgruppen ska komma vidare till arbete eller studier? Konkreta förslag på verksamheter.

Resultat

Del 1

Hur stor bedöms målgruppen vara inom respektive organisation?

Man uppskattar att förekomsten av neuropsykiatriska funktionshinder hos barn är ca 5 %. Pojkar är överrepresenterade men det kan bero på att flickor uppvisar andra symptom som inte uppmärksammas på samma sätt. 2,5 – 3 % beräknas ha fortsatta problem i vuxen ålder, hälften av dessa beräknas ha stora sociala problem. Ökad kunskap om neuropsykiatriska funktionshinder innebär en ökad efterfrågan av utredning och behandling. Många vuxna som

aldrig fått diagnos, eller som fått andra psykiatriska diagnoser, söker nu för misstänkt neuropsykiatriskt funktionshinder. Några har läst eller hört talas om symptombilden och känner igen sig i beskrivningen, medan andra upptäcker likheter i sitt fungerande med sina barn i samband med att barnet fått diagnosen.

Arbetsgruppen tror att mörkertalet är stort, gruppen ökar när skolan och arbetsmarknaden ställer större krav på individen.

Målgruppen förekommer men dominerar inte på Arbetsförmedlingen. Många är beroende av hjälp från Försörjningstödskontoret med sin ekonomi. Kunskapen om målgruppen saknas vilket innebär att de inte får den hjälp de behöver.

Del 2

Vilka utredningsmöjligheter finns i dag och vad saknas?

Landstingets Habilitering LSS - råd och stöd till vuxna, ger funktionshindrade stöd av i första hand kurator, psykolog, sjukgymnast, arbetsterapeut eller logoped. Individen måste själv söka dit. En utredning görs för att se vilken personkrets personen tillhör samt vilket behov av råd och stöd som föreligger.

Vuxenpsykiatriska kliniken utreder patienter med psykisk sjukdom när det finns misstanke om neuropsykiatriskt funktionshinder.

Neuropsykiatriska utredningsteamet (NPU-teamet) i östra länsdelen har i uppdrag att utreda vuxna med misstänkt neuropsykiatriskt funktionshinder. Remiss krävs från primärvården eller beroendeenheten. Teamet har enbart utredningsansvar och lämnar över utredningen till remitent och berörda aktörer. Kurator i teamet har uppföljning vid ett tillfälle.

Arbetsförmedlingen (AF) utreder funktionshinder utifrån ett arbetsmarknadsperspektiv. När det finns ett arbetshinder sätter AF en funktionshinderkod vilket beskriver vilket funktionshinder individen har i arbete. Enda diagnosen AF sätter är dyslexi.

Det saknas möjligheter att utreda personer där de olika organisationerna inte kommer längre i sitt försök att få personen i arbete eller studier eller där personens upprepade försök att fungera på en arbetsplats eller i studier har misslyckats. Många av dessa personer klarar inte av att arbeta heltid pga funktionshinder. Det är nödvändigt att få diagnos för att söka partiell sjuk- eller aktivitetsersättning.

Försörjningstödskontoret saknar möjlighet till utredning, diagnos och behandling. Många av deras klienter har stora svårigheter att anpassa sig till ordinarie arbetsmarknaden eller studier. AF saknar tillgång till konsultation/utredning samt en bättre dialog med Försäkringskassan (FK) i ärenden där sjuk- aktivitetsersättning kan vara aktuellt.

Del 3

Vad behöver en utredning innehålla för att vara ändamålsenlig och användbar för att arbeta vidare med individen? Hur viktigt är det att individen får en diagnos?

Arbetsgruppen har noggrant diskuterat vad en utredning måste innehålla för att ge individen rätt insatser. Vi har försökt hitta exempel på screeninginstrument för att enkelt hitta personer med misstänkt neuropsykiatriskt funktionshinder. Dock kan inte nuvarande screeningmetoder med frågeformulär användas som kriterium för diagnos, utan är till för att hitta "rätt" klienter till vidare utredning. Det är en fördel att personen fyller i frågeformuläret tillsammans med en handläggare/behandlare han känner väl.

Vuxen-ADHD Självrapportskala (ASRS-v1.1) används av alla neuropsykiatriska vuxenteam i Östergötland. Det har visat sig att de sex första frågorna är de som fungerar bäst som screeninginstrument, vid utfall på fyra av frågorna uppvisar patienten symptom som i hög

grad motiverar vidare utredning. Frågeformuläret är inget generellt formulär för screening av neuropsykiatriska funktionshinder, utan gäller enbart vid misstanke om ADHD.

Neuropsykiatriska utredningsteamet (NPU-teamet) i östra länsdelen består av psykolog, arbetsterapeut, kurator samt läkare. Det är ett önskemål att även sjukgymnast och psykiatrisjuksköterska finns med i teamet.

Utredningen består av en omfattande anamnesupptagning (även med anhöriga), psykiatrisk bedömning, psykologisk utredning och bedömning, arbetsterapeutisk utredning och bedömning samt en mindre psykosocial kartläggning. Det är svårt att på förhand veta hur omfattande utredningen måste vara för varje individ utan det bedöms efterhand som resultaten föreligger.

De som utfört utredningen gör en samlad bedömning och sätter diagnos där sådan är motiverad. Patienten kallas till ett besök och får en genomgång av testresultat, bedömning och diagnos. Det görs en skriftlig sammanfattning av utredningen med funktionsbeskrivning och förslag till stödåtgärder/behandling.

Arbetsgruppen är ense om att det är funktionsbeskrivningen och förslag till behandlingsinsatser som är den väsentligaste delen av utredningen. Diagnos kan vara viktig för individen och är nödvändigt för att ha rätt till visst stöd från samhället. Det gäller när individen inte förmår att arbeta heltid pga begränsat arbetsförmåga och har rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning. Det går inte att uppbära lönebidragsanställning och ersättning från a-kassa samtidigt. På samma sätt kan Vård och Omsorgskontoret bevilja insatser till vissa av dem som har neuropsykiatriska diagnoser.

Diagnos är även viktig vid bedömning av personkrets hos LSS råd och stöd.

Del 4

Vilka resurser finns idag för att stödja målgruppen att gå vidare mot arbete eller studier?

Vård och omsorgskontoret

- daglig verksamhet beviljas endast till personer med vissa diagnoser exempelvis asperger syndrom, inte till personer med damp/adhd
- inom daglig verksamhet arbetar man för att så många som möjligt ska gå vidare till en lönebidragsanställning, i dagsläget har man lyckats hjälpa ett fyrtiotal till detta mål.
- Spectra är en verksamhet inom daglig verksamhet som är speciellt utformad för personer med asperger syndrom.

Arbetsförmedlingen när individen har en funktionshinderkod

- stöd från SIUS konsulent
- lönebidragsanställning
- utvecklingsanställning/trygghetsanställning

Landstingets Habilitering LSS - råd och stöd

- stöttar individen att ta kontakt med Vård och omsorgskontoret eller Arbetsförmedlingen när arbete är aktuellt
- ger råd och stöd till individen så länge behovet finns

Försörjningsstödskontoret

- lotsar vidare till Arbetsförmedlingen eller kommunens Arbetsmarknadskontor
- unga erbjuds Ungdomsresursen

Myndighetssamverkansgruppen har till uppgift att ge stöd till unga funktionshindrad (18-29 år) på väg ut i arbetslivet, här innefattas även personer med neuropsykiatriska funktionshinder som har svårigheter att komma ut i arbetslivet. Det finns med representanter från FK,

försörjningsstödskontoret, AF, LSS råd och stöd, Arbetsmarknadskotoret, Utbildningskontoret och Vård och omsorgskontoret.

Del 5

Vilka insatser/verksamheter saknas för att målgruppen ska komma vidare till arbete eller studier? Utan inbördes rangordning

- Tillgång till fler SIUS konsulenter varav några knutna till Försäkringskassan
- Uppföljning, möjligheter till praktikplatser och coachning till individer med aktivitetsersättning
- Arbetskooperativ
- ”Left is Right”
- Stiftelsen Fountain House
- Möjlighet till stöd under längre tid på arbetsplatsen
- Utbildning och stöd till arbetsgivare och handledare på arbetsplatsen
- Individanpassade arbetsuppgifter.
- Möjlighet till utredning med ingång från berörda myndigheter/organisationer
- Verksamhet där individerna får möjlighet att delta en längre tid i arbetsförberedande aktiviteter

Konkreta förslag på verksamheter.

Det är av stor vikt att det blir möjligt att utreda fler individer där det bedöms. Arbetsgruppen föreslår att NPU teamet utökas med ett ”tvillingteam” för att göra utredningar med ingång från berörda myndigheter/organisationer.

Förslag på bemanning av det nya utredningsteamet

- Psykolog 100 %
- Arbetsterapeut 100 %
- Kurator 50 %
- Läkare 20 %
- Sjukgymnast 20 % (evt gemensam resurs med nuvarande NPU team)

Arbetsgruppen har diskuterat behovet av sjuksköterska i teamet vilket behövs om teamet skall sköta medicineringen av personer med ADHD.

Önskemål finns även att teamet skall bemannas med administrativ personal samt socialpedagog

Det bör finnas en gemensam remisshanteringsgrupp med representanter från huvudmännen dit alla remisser med begäran om neuropsykiatrisk utredning går.

Efter utredning är det viktigt med en organiserad överföring av utredningsresultatet med funktionsbeskrivning och förslag till stödinsatser till vederbörande mottagare, personen själv, remitterande instans och nätverk.

För att en person med neuropsykiatriskt funktionshinder ska få den behandling och de stödinsatser t ex ett fungerande boende, arbete, relationer, försörjning krävs ofta insatser från flera instanser. För att insatserna ska verka effektivt och optimalt behöver inblandade instanser samverka och insatserna behöver samordnas. För en person med kognitiva och sociala brister är det ofta svårt att själv ansvara för samordningen.

Arbetsgruppen föreslår att arbetsterapeuten "följer med" individen in i den verksamheten som bedöms vara lämpligt för personen.

Arbetsgruppen bedömer att en del individer kan gå vidare till ordinarie verksamheter, t.ex. AF efter slutförd utredning. En del individer behöver extra insatser genom försöksverksamheterna i Samordningsförbundet.

Arbetsgruppens föreslår en ny verksamhet, "Fokus projektet", för de personer som behöver delta en längre tid (max 2 år) i arbetsförberedande aktiviteter. Verksamheten är tänkt för gruppen som inte tillhör LSS och där det kommer att ta tid innan de kan stå till arbetsmarknadens förfogande eller kan påbörja studier. En samlokalisering med Unga vuxna arbete (UVA) är att föredra så gemensamma resurser kan utnyttjas på bästa sätt.

Förslag på vad "Fokus projektet" kan erbjuda

- Social träning
- Friskvård och hälsa
- Motiverande samtal
- Anpassade studier som anknyter till arbetslivet.
- Arbetsträning

Förslag på bemanning av "Fokus projektet"

- Arbetskonsulent 200%
- SIUS konsulent riktad mot AF 100%

Personal från NPU teamet deltar i "Fokus projektet" med uppföljningar samt samverkan/handledning.

De personer som inte vill utredas eller där utredningen inte leder till en diagnos skall ha samma möjlighet att delta i de verksamheter som finns att tillgå. Det bör även vara möjligt att delta i verksamheten i väntan på utredning.

Förslag till flödesschema se bil 1

Övriga förslag på insatser/åtgärder som arbetsgruppen har diskuterat

- Allmän kompetens höjning till all personal som möter målgruppen i sitt dagliga arbete. Kunskapen om neuropsykiatriska funktionshinder är bristfällig i många organisationer.
- Utbildning i självskattningsinstrument till nyckelpersoner inom berörda organisationer.
- Möjlighet att erbjuda kursprogram efter modell från neuropsykiatriska vuxenenheten i Uppsala. Se bilaga 2
- Se även del 5 där arbetsgruppen kan se att möjligheten att lyckas att få fler individer till egenförsörjning skulle öka om det fanns tillgång till fler olika insatser.

Arbetsgruppens bemanning

Arbetsförmedlingen: Christina Axell och Rolf Almborg

Vård- och omsorgskontoret: Lotta Lindmark

Landstingets Råd och stöd: Consuelo Brandstetter-Madeio och Helene Widgren

Neuropsykiatriska utredningsteamet: Ulrika Almqvist, Åsa Schiller

Försäkringskassan: Ingela Fredriksson / Gunilla Svensson

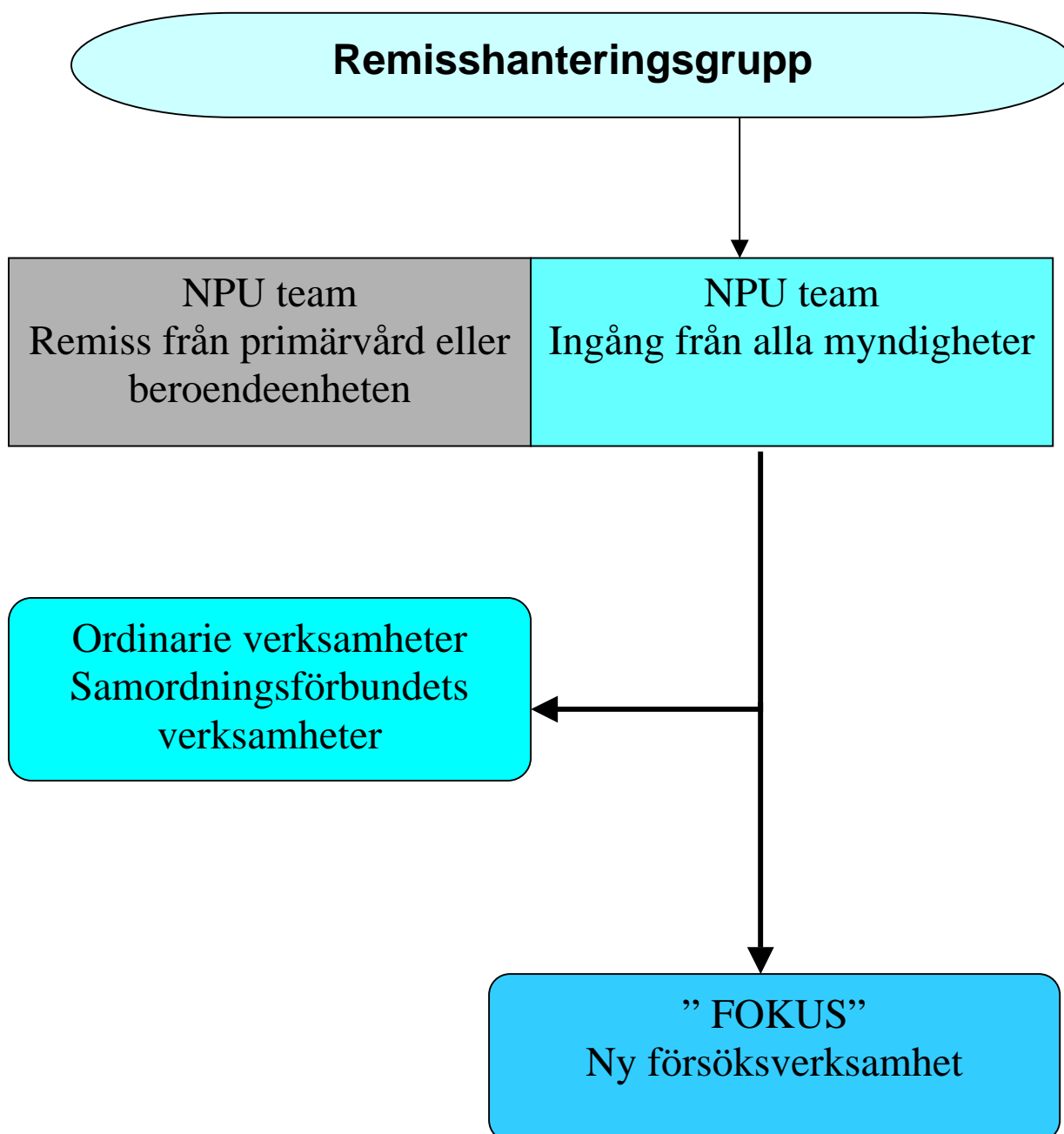
Försörjningsstödskontoret: Maj-Britt Johansson / Catharina Johansson

Primärvården: Grace Hagberg sammankallande och processansvarig

Representanterna från Vuxenpsykiatriska kliniken samt Socialkontoret har inte deltagit på arbetsgruppens möten.

Förslag på flödesschema

Bil 1

Kursprogram Neuropsykiatriska vuxenheten Psykiatridivisionen

Höstterminen

2007

Temakvällar

För dig som har eller misstänker att du har ett neuropsykiatriskt funktionshinder.

13 september Diagnos och medicinering – reaktion och frågor

27 september Strukturen hemma – hur upprätthåller man ordning?

11 oktober Papper och post – viktigt och oviktigt, välja och välja bort

25 oktober Tidsuppfattning och tidspassning – tankesätt och hjälpmedel

8 november Studier och arbete – organisera för att kompensera svårigheter

22 november Motverka stress - hur gör jag för att koppla av?

Strategier i vardagen

För dig med ett neuropsykiatriskt funktionshinder som Aspergers syndrom eller ADHD.

Syftet med kursen är att lära sig strategier för att bättre kunna hantera vardagsaktiviteter, som att komma ihåg möten, komma i tid, hålla reda på viktiga papper och övrig struktur i hemmet.

Tid: tisdag den 25 september, 2 oktober, 9 oktober, 16 oktober och 23 oktober

Kl. 15.00 – 16.00

Kursen ges i samarbete med Vuxenhabiliteringen.

Anhöriggrupp

För dig som är anhörig till en vuxen person med neuropsykiatriskt funktionshinder.

Kursen ges i samarbete med Vuxenhabiliteringen.

Föreläsningsserie –Om att vara vuxen och ha ett neuropsykiatriskt funktionshinder För personer med ADHD, Aspergers syndrom eller närliggande funktionshinder.

Grundläggande information om vad diagnoserna innebär:

Måndagen den 10 september kl. 18.30-20.00

Aspergers syndrom - erfarenhet från utrednings- och behandlingsarbete samt aktuell forskning.

Tisdagen den 16 oktober kl. 18.30-20.00

ADHD - erfarenhet från utrednings- och behandlingsarbete samt aktuell forskning.

Tisdagen den 13 november kl. 18.30-20.00

Hur kan man underlätta och stödja i vardagen?

Onsdagen den 5 december kl. 18.30-20.00

Samtliga föreläsningar ges av personal från Neuropsykiatriska vuxenheten och Vuxenhabiliteringen gemensamt.